«ТĔЛĔНТЕРЕКЕН ĔÇ

Ираида Петрова çыравçă тесенех (1913—1983) вулакаи унăн «Телейпе Илем« ятлă сăвăлла трагедине аса илет. Ку хайлав малтан «Çул юппинчем ятпа уйрăм кĕнекен тухнă (1973). Вăл Чăваш академи драма театрĕн сцени çинче чылай вăхăт хушши пычĕ. Унта чăвашсен мăн аслашшĕсем Атăлçи Пăлхар патшалăхĕнче пурăннине хĕрӳллĕ кăмăлпа сăиласа панă. Унсăр пуçне, унăн иТятюкя повеçне, «Савпипе Кришнан сăвăлла юмахне уйрăмшар кĕнекен кăларнă. Литература ĕçне вăл сăвăсем çырнипе тытăннă. Вĕсем кайран «Пурнăç çиппи« кĕнекене кĕнĕ.

Чăваш гуманитари инетитучĕн ăслăлăх архивĕнче Николай Данилов куллен çырса пынă кун кĕнеки упранать. Унта Ираида Петрова çинчен çырса хуни те пур. 1955 çулхи кĕске саманта çырса кăтартни тăрăхах çыравçă литература ани çине йывăррăн килсе кĕни курăнать. Н. Данилов çырса хăварнине пичете Геннадий Юмарт хатĕрленĕ.

Çав кунах (мартăн 10-мĕшĕнче) каçхине çамрăк писательсен пухăвĕнче тепĕр тĕлĕнтерекен ĕç, халĕ ĕнтĕ савăнтараканни, пулса иртрĕ. !\4ускавран килнĕ çамрăк мар хĕрарăм Ираида Петрова ытарайми çепĕç, чуна вут хыптарса хĕпĕртеттерекен сăвăсем вуласа кăтартрĕ. Сăввисене итленĕ чухнех—чăваш халăхĕн те А. Ахматова йышши сăвăçсем тупăнчĕç иккен! —тенĕ пек туйăнса ларчĕ. Анчах вăл чăннипех ĕлĕкхи Ахматова пек-ши? Çынсем, чăн та ĕнтĕ, И. Петрова та, Ахматова пекех, шухăшĕ-туйăмĕ халăхăннинчен уйрăлса кайнă теме, вĕсем пĕчĕк ушкăна çеç интереслентерме пултараççĕ, совет çыннмн ун йышши шухăш-туйăм пулма пултараймасть теме пултараççĕ. А. Апка çавăн пек хакласа калама тытăнчĕ те. Куммипе ураççи пирки çырнă сăвă çинчен вăл: ку—хĕрарăм упăшкине пĕтĕм чун-чĕрипе юратса пăрахнине палăртакан, пирĕншĕн килĕшӳсĕр сăвă! —терĕ. Çамрăксем пурте ун шухăшĕпе килĕшрĕç. Маншăн пулсан, çук, килĕшес килмест. Миттапа Петĕр Хусанкай та май пекех шухăшлаççĕ пулас.

Тепĕр кунне ман епле те пулин авторпа тĕл пулса, сăввисене хамăн вуласа пăхса хам шухăш-туйăма хăйĕнпе калаçса тĕрĕслес килчĕ.

Пĕр кун иртрĕ, тепĕр кун...

Паян ăна ăнсăртран хамăр библиотекăрах (Чăваш ăслăлăх тĕпчев институчĕн библиотекинче. — Г. Юмарт асăрх.) тĕл пулмалла пулчĕ. Савăнтăм. Сăввисене каласа пырса çыртарма кăмăллăнах килĕшрĕ. Тĕрĕс! Хам вуласассăн та, çав шухăш-туйăмах çуралать! Чылай вăйсăртарах çеç. Артистка вулани сисĕм-туйăма чăннипех нумай хут вăйлатать-мĕн! (Икĕ искусство пĕрлешнĕ пирки!)

Унтан та ытларах. Унпа калаçнă чухне паян эпĕ акă çакна ăнлантăм: чăвашла вырăс классикĕсенчен нумай хут начар çырнă сăвă та чăваш чунне вĕсен сăввисенчен темиçе хут ытла хумхатса çунтарма пултарать-мĕн!

Ку сăвăсем пирки паян пĕтĕм ĕç планĕ ман пăсăлса кайрĕ. Пĕрремĕшĕнчен, унăн пĕтĕм сăввисене машинкăпа хамăн пичетлесе илсе йышлатса парас килчĕ; иккĕмĕшĕнчен, писательсен пухăвĕ çинчен хаçата сăввисене хӳтĕлесе статья çырса парас килчĕ; виççĕмĕшĕнчен, сăвăсем пирки Миттапа, П. Хусанкайпа, Н. Ваçанккапа чăтма çук калаçса пăхас килчĕ; тăваттăмĕшĕнчен, 16-мĕшĕнче автор патне хăнана кайсан асăнмалăх мĕнле те пулин хаклă, пĕчĕк япала илсе парас килет.